

Naujienu Antroji Dalis

NR. 895

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIV METAI

Dienų skeveldros

Praėjusiose "Skeveldrose" minėtas dabartinės Lenkijos istorikas Ochmanski Smetoną vadina "fašistiniu diktatorium", o kas gi Pilsudski? Vargu beįspsėsite, tai pažodžiui: "Prityręs politinis lošėjas" ir "įvykusių faktų maestro".

Štai po ranka kita knyga, irgi iš dabartinės Lenkijos. Tai P. Lossowskio "Stosunki Polsko-Litewskie W Latach 1918—1920". Varšuva, 1965 m. Ties šia knyga tenka ilgėliau sustoti. Šį kartą keletas palaidų pastabų, o kitą kartą — gen. Żeligowskio "maištas". Autorius naudojami visais slaptais prieškarinės Lenkijos archyvais, lietuvių lenkų spauda, žr. netgi lietuvių tremties knygomis ir Lietuvių Enciklopedija. Pažiūros didžiai atviros, kone... lietuviškos!

Iš viso po 1 Pasaulinio karo atsistačiusios Lenkijos partijų vadų pažiūros į lietuvių tautą buvo gana originalios, jei nepanaudoti rūstesnio žodžio. Pvz., endekų (tautinių demokratų, iš dalies — gali tarti krikščionių demokratų) vadas ir ideologas Dmowski lietuvių tautai nenorėjo pripažinti tautos vardo, tai, anot jo, kažkokia gentis ar kiltis. O Pilsudski? Jis Paderewskiui yra rašęs: "Grįžtant prie lietuvių, manau, kad galima ir reikia, neduodant atsakymo į jų protestus, vesti su jais derybas ir išrankioti iš jų tipus labiau nuolaidžius mūsų atžvilgiu". Jis į Tarybos ir lietuvių partijų vadus žiūrėjo, kaip į žmones be idėjos, vienu vienat karjeristus. Pagal jį geriausia su lietuviams elgtis, juos papirkinėjant, nes "didžiausią rolę tarp jų lošia pinigai".

P. Lossowski savo knygoje plačiai aprašo vieną iš Pilsudskio ėjimų, tai POW bandymas nuversti laikinąją Lietuvos vyriausybę. Autoriaus nuomone, viena iš pirmųjų ir pagrindinių Pilsudskio politikos klaidų! Lietuvos lenkų vadovybei ir jos pramatytiems lietuviams paremti Pilsudski pasiuntė 3 milijonus rublių. Kaip autorius nusišypsavo, rubliai Lietuvoje nebekūrsavo, ir teko vėl gabenti į Lenkiją ir, iškeistus į markes, vėl į Kauną. Ką lenkai buvo numatę ir pasitelkę iš lietuvių? J. Aukštuolaitį (Prūsų lietuvių avantiūrininkas), Narutavičių (Nepriklausomybės akto signatarą, jau pasitraukusį iš aktyvios tautos politikos, gana naivų politiką, daug kartų buvusį tarpininką tarp lenkų ir lietuvių, ir po daugelio metų vėl naudotą min. Lozoraicio prieš pat ultimatumą, pramatyta, be to. Grigaliūnas-Glovackis ir t. t. POW

(Nukelta į 4-tą psl.)

sąmokslas min. Sleževičiaus vyriausybės buvo išaiškintas ir išardytas.

Ką Pilsudski toliau daro? Visų pirma bando (ir sėkmingai) supti Lietuvą iš šiaurės, per lenkams palankią Latviją. Bet lygia greta dar naudoja diversiją abipus demarkacinės linijos. Vilniuje pasirodo lenkų pinigais "Mūsų Balsas", kurį redagavo kun. Grądzki, o vėliau pasitelkia Aukštuolaitį ir kun. Antaną Viskantą, kurie atakuoja, anot lenkų, Kauno Lietuvą ir Vilniaus lietuvius. Bet ir čia be sėkmės, nes kun. Viskantąs, pačios lenkų užsienio reikalų ministerijos žiniomis, vadas be masių (tarp kita ko, remiantis kun. Bartuškos žiniomis apie kun. Viskantą kaip svyruojančią nendrę). Beje, kun. Viskantas vėliau vėl ėjo su visa Vilniaus lietuvių visuomene, būdamas Lietuvių Mosklos draugijos pirmininkas.

Kas padėtis Vilniaus krašte pirmosios lenkų okupacijos metu? Istorikas Lossowski, besiremdamas įvairiais patikimais šaltiniais, piešia labai liūdną vaizdą. Ir taip, lenkams įsibrovus į Vilniaus kraštą, į dvarininkų rankas sugrįžo bolševikų per trumpą laiką nusavinti dvarai, jų iš viso 1.176 (530.000 ha. bendro paviršiaus). Autorius pavyzdžiu ėmė švenčionių apskritį, kur prieš pirmą pasaulinį karą būdavo apsejama 63.000 dešimtinių, o 1919 metais teapseta 6.600 dešimtinių; karvių prieš karą buvo 81.000, o 1919 m. tik 4.302 ir t. t. Kaip KBP (spaudos ir žvalgybos žiniomis) aliarmavo Varšuvą — Kauno Lietuvoje nebuvo nei pėdos nepapsėtos žemės.

Aliarmuota Varšuva ir dėl administracijos bei kariuomenės neribotų siautėjimų. Jau pirmomis dienomis išdaudyta — išplėsta žydų krautuvės Vilniuje ir miesteliuose. Tarp kita ko, telegrafuota į Varšuvą: "Mušama valstiečiai kiekvienoje vietoje, kiekvieną dieną, muša žandariai, karo komendantai, policija... Savavališkai rekvizuojama paskutinis gyventojų turas..." Pats Pilsudskio patikėtinis 1919, 12. 12 d. rašė užsienio ministerijai: "Žandarmerijos siautėjimas šaukiasi keršto..." Garsiai šaukiama ir apie neteisnumus ir siautėjimus uniformuotų nusikaltėlių ir plėšikų". Generalinis lenkų štabas darė vyriausybei išpėjimą, kad ir negalvotų apie plebiscitą Vilniaus krašte, nes iš anksto aišku, kad laimėjimas, jei ir būtų laimėjimas, tai būtų labai silpnas".

(Nukelta į 2 psl.)

Kalėdų gėlės

DOMAS VELIČKA

MOKYTOJŲ PRIEAUGLIO PROBLEMAS

Pranešimas, skaitytas mokytojų studijų savaitėje Dainavoje 1967. VIII. 5

Po 1940 metų Lietuvos valstybės katastrofos, dėl kurios ir mes atsidūrėme priverstinėje išeivijoje, niekas, galima sakyti, ligi šiol planingesniu mokytojų prieauglio ruošimu nesirūpino. Išeivinė mokykla, apskritai kalbant, tebesiverčia tuo pačiu mokytojų kadru, kurį paruošė nepriklausomos Lietuvos švietimo Ministerija. Tas kadras buvo stiprus ir gausus. Bet per 25-kerius su viršum metų jisai gerokai jau sumažėjo. Ir juo toliau, tuo sparčiau tas senosios kartos mokytojų skaičius mažėja: dalis jų išmirė, o dalis pavargusių ar dėl kitokių priežasčių iš švietimo tarnybos pasitraukė. O netrukus, po kokio dešimtmečio, ir iš mūsų likusiųjų čia daugelio jau nebebus. Tai matome pirštu prikišamai.

Tad ir kyla klausimas: kas ateis mūsų vieton? Juk ir šiuo metu ne vienoje vietovėje jau dirba ne šiam darbui pasiruošę geros valios asmenys, kai kurie tebaigę vos kelis išeivinės pradinės mokyklos skyrius. Tai ženklai, kurie rodo, jog grįžtama į buvusįjį "daraktoryslės" laikmetį.

Nors iš prigimties kiekvienas žmogus laikytinas mokytoju, tačiau profesiniu požiūriu, be gero dalykinio mokėjimo, jis dar reikalingas ir specialaus metodinio bei didaktinio pasiruošimo. Be tų pagrindinių kvalifi-

kacijų mokyklinis darbas pasidaro diletantiškas, skurdus ir nesėkmingas. Tai pirmoji pradžią į nebesulaikomą masinį mažaraštingumą, po kurio seka visiškas analfabetizmas. Nors mūsų švietimo istorijoje šis procesas yra vykęs atvirkščiai, bet ar to galima besitikėti išeivijoje?

Todėl ar senoji mokytojų karta, kuri ant savo pečių švietimo našta nešė tėvynėje, kuri jį puoselėjo tremties barakuose, kuri po to kone visame Vakarų pusrutulyje suorganizavo visų laipsnių liuanistines mokyklas ir kuri toms mokykloms ligi šiol beveik tebevadovauja, ar toji karta gali ramiai sutikti su jos akivaizdoje įsigalinčiu analfabetizmu? Kaip ankstesnės, taip ir dabartinės to darbo pastangos rodo, jog nė vienas senosios kartos mokytojas, o ir apskritai kiekvienas lietuvis, kuris dar nepavirto emigrantu, su tokiu priaugančiosios kartos likimu niekada nesutiks. Bet kaip tą prasidėjusį analfabetizmą sustabdyti? Tai yra pati

Pirmoji problema

Juk ir be įrodinėjimų aišku, jog, be šeimos, pati pirmoji analfabetizmo užtvanka išeivijoje yra mokykla, tiksliau tariant, jos mokytojas; mokytojas, ku-

(Nukelta į 2 psl.)

MOKYTOJŲ PRIEAUGLIO PROBLEMAS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

riam nebeužtenka mokėti tik skaityti bei rašyti, kaip anais "daraktorištes" laikais, bet mokytojas, bent kiek plačiau ir giliau susipažinęs su savo tautos kultūra. Juk vien gramatiniu rašto mokymu tautinio nusiteikimo nesužadinsi. Gramatinio rašto gali išmokyti ir kinas, ir japonas. Bet ar jis bus lietuvis? Sąmoningam lietuviui išugdyti gramatinis raštas tautinio auklėjimo požiūriu tylaikytinas tik reikšmingu pradiniu raktu į tautos kultūros lobyną, kurio sistemingiau nepažinęs mokytojas liktų tik apgailėtinas "daraktorius".

Būriui senosios kartos pedagogų būkštaujant, kad taip neatsitiktų, prieš devynetą metų ir pradėjo Čikagoje veikti Pedagoginis Lituanistikos Institutas su atitinkama lituanistinių dalykų programa. Ir taip buvo išspiesta pati pirmoji mokytojų ruošimo problema.

Galvojant, jog šis Institutas turėtų pasitarnauti ne tik Čikagai, bet ir tolimesnėse vietovėse gyvenantiems, nuo 1962. IX. 15 Institute einamoji programa buvo pradėta dėstyti ir neakivaizdiniu, arba korespondenciniu, būdu. Tam tikslui buvo sukurta, o ir dabar nebetelkiamas kvalifikuotų dėstytojų personalas, į kurį, be vidurinių mokyklų mokytojų, įeina ir visos būrys profesorių, dėstytojų Lietuvos, o ir dabar dėstančių Amerikos aukštosiose mokyklose. Ir šia proga čia negalima nepastebėti, jog tokį kvalifikuotą personalą, koks šiuo metu dirba Pedagoginiame Lituanistikos Institute, vargiai šis Institutas ateity kada beturės. Mūsų siekiamam tikslui tokio dar turimo protinio kapitalo nepanaudojimas būtų daugiau, negu apsilaidimas.

Be to, per devynerius Instituto veiklos metus jau įsigyta ir dalis pačių būtiniausių mokomųjų priemonių tiek vienam, tiek antram dėstyto būdai. Visa tai įgyta, kaip žinote, lietuviškosios visuomenės aukomis. O tai rodo, jog mūsų sie-

kiamąjį tikslą rinktinė visuomenės dalis remia realiai. Ir dėl to Institutas, nors ir neturėdamas pastovaus piniginio užnugario, galėjo ligi šiol išlaikyti. Taip apytikriai šiuo metu atrodo toji pagrindinė sąlyga, arba toji institucija, be kurios nebūtų galima galvoti apie jokių mokytojų prieauglio ruošimą.

Kokia yra Pedagoginio Lituanistikos Instituto programa, jo darbo nuostatai ir kita, kiekvienas gali susipažinti iš rašytinės Instituto informacijos. Todėl čia apie tai smulkiau ir nekalbėsime. Tik vardu Lektorių Tarybos, kaip vyriausio Instituto organo, kuris nuostatus ir tą programą sudarė, norėčiau pastebėti tik tiek, jog toji programa nėra nekeičiama, o neakivaizdiniai kursai ir ligi šiol tebedėstomi projektine forma.

Mūsų atrodo, jog mokytojų studijų savaitės proga yra žymiai svarbiau panagrinėti neraišytą tikrovės duomenys, t. y. studentai: jų skaičius, jų darbo ištvermė ir ko iš jų galima tikėtis ateity. Tai būtų mokytojų ruošimo

Antroji problema

Gerokai ne vienam pasitempus, buvo galima suorganizuoti minėtą Institutą, tą pagrindinę sąlygą mokytojų prieaugliui ruošti, o dar kiek pasitempus, ir įsigyti už keliolika tūkstančių dolerių mokomųjų priemonių bei kitokių reikalingų daiktų ir praktiškai per devynetą metų išlaikyti tos mokymo įstaigos gyvybę, tačiau jokiais pastangomis, kaip patirtis parodė, nebeįmanoma pačiai tai įstaigai sutelkti tiek studentų, kurie, akivaizdiniu ar neakivaizdiniu būdu išėję nustatytos programos minimumą, galėtų nors iš dalies papildyti kasmet didėjančių mokytojų trūkumą.

Nors apie neakivaizdinį dėstyto būdą visuomenė, mūsų nuomone, ir pakankamai painformuota, tačiau susidomėjimas tuo švietimo būdu, palyginus su išeivijos mase, tėra labai

mažas, o ir susidomėjusių pastovumas taip pat labai nepatvarus. Tai rodo mūsų turima statistika.

Nuo 1962 metų ligi šiol į neakivaizdinį skyrių yra įstoję ir pradėję darbą 61 studentas iš įvairių pasaulio kraštų: JAV, Anglijos, Australijos, Kanados, Pietų Amerikos, Vokietijos. Jie yra įvairaus amžiaus ir nevienodo išsilavinimo. Iš jų 29 yra vidurinės mokyklos išsilavinimo ir priimti specialinei programai eiti, o 32 — bendrinei, arba vidurinės mokyklos programai eiti.

Iš 29 specialinės programos studentų, kurie nors ir lėtai, bet tęsia darbą toliau, šiuo metu yra 15. Iš jų trys jau bebaigę 6-šių semestrų programos minimumą. Tikimės, jog sekantais metais jie gaus Instituto baigimo diplomus. Dū iš jų, o taip pat ir kiti kiek atsilikusių jau ir šiuo metu dirba mokyklose.

Iš 32 bendrinės programos studentų, kurie eina aukštesniosios lituanistinės mokyklos kursą, ligi šiol studentais dar laikoma 12. Ir tik vienas iš jų tėra bebaigęs 4-rių semestrų programą.

Tokia yra šio meto neakivaizdinio darbo tikrovės aritmetika. Kad šioji aritmetika savišvietos atžvilgiu apskritai būtų nereikšminga, mes to negalėtume pasakyti. Juk kiekvienas, parašęs bent po keletą darbų, turėjo įsigyti ir paskaityti dėstytojų nurodytą literatūrą, kas, be abejo, sustiprino jų kalbos, literatūros ir tautos istorijos nuovoką, o tuo pačiu kiltelėjo ir jų asmeninę kultūrą. Tačiau, svarstant mokytojų prieauglio problemą, šiuo atžvilgiu bendroji savišvieta nėra pagrindinis mūsų siekis. Mes siekiame bent patenkinamai pasiruošusio mokytojo, o tuo tarpu jo vis nėra. Jeigu taip dės ir toliau, kaip toji darbo eiga rodo, tiesioginės naudos mes labai mažai teturėsime. Čia tuojau ir iškyla du klausimai: 1. Kodėl taip yra? ir 2. Kas darytina, kad taip nebūtų?

1. Kodėl taip yra?

Statistiškai atsakyti į tą klausimą, kodėl taip yra, neįmanoma. Dėl to, kad nė vienas studentas, kuris yra nutraukęs darbą, raštu mums nėra atsakęs, kodėl jis taip padarė. Tokiu būdu, atsakymo į tą klausimą jau tenka ieškoti mūsų išeivinio gyvenimo kultūrinių nusiteikimų apraiškose, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai liečia lietuviškojo švietimo reikalus. Gi tuo apraiškos, su kuriomis mes beveik visi ir betarpiškai susiduriame, švietimo darbui, kaip žinome, esti labai nepalankios. O to nepalankumo priežastys juk taip pat betarpiškai sučiuopiamos visiems, kurie dirba šio meto lietuviškose mokyklose, o ypač aukštesniosiose, kur kartais beveik ¾ vaikų (ypač berniukų) jas lanko tėvų varomai. Ir tokių mokinių metas iš meto man pačiam yra pasakoma, jog lituanistinė mokykla niekam nereikalinga. Ir tam neigimui pagrįsti jie turi gana aiškius savo motyvus, pasaky-

tume savo "logiką", kuri ne taip lengvai gali būti įveikiama, o dažnai lieka ir visai nesugriauama.

Tokia "logika" vadovaujasi ne tik mūsiškiai varu suvartyti gimnazistai, bet ir gana didelė dalis mūsų kartos žmonių, kurie dėl to ir savo vaikų į jokią lietuviškąją mokyklą nebeleidžia. O ką ten bekalbėti apie senąją išeivijos masę, kuri tik emigrantiniu gyvenimu gyvena.

Lietuviškosios mokyklos atžvilgiu tarytum tokios "logikos" dvasią dvelkia ir iš mūsiškės išeivijos viešojo visuomeninio gyvenimo apraiškų. Neminint čia smulkesnių visuomeninės veiklos faktų, tokios "logikos" dvasiai pailiustruoti užtektų kad ir neseniai Čikagoje įvykusio Jaunimo Kongreso. Tame Kongrese, be daugelio kitų sekcijų, vargais negalais, kiek man žinoma, kai kam pasisekė suorganizuoti ir lituanistinio švietimo sekciją, kurios branduolį sudarė keli Pedagoginio Lituanistikos Instituto studentai ir keli kitų kraštų jaunimo atstovai. Be tos sekcijos branduolio, Kongreso metu jos posėdyje tarpais dalyvavo 7 žmonės, o ištais tik 3 senosios kartos mokytojai. Tos sekcijos darbu, kaip matome, beveik niekas nesidomėjo. O dar nuostabiau, jog ten neapsilankė nė vienas Lietuvos Bendruomenės pareigūnas, kuris savo pasirodymu bent taktiniais sumetimais būtų galėjęs pabrėžti viešajai dėmesį anų jaunuolių darbui. Kokia nuotaika tos sekcijos darbas tada vyko ir kokiais tu jaunuolių jausmais jis pasibaigė, galite kiekvienas įsivaizduoti.

O sekančią — Dainų šventės — dieną, be programos atlikėjų, buvo pristatinėjami ir vainikuojami kai kurie visuomeninių veiksmų jauni atlikėjai, kurių viešajai garbei bei iškeltam jų heroizmui, žinoma, negali beprilygti joks kitas jaunuolis, dirbęs kurioj nors švietimo srityje.

Štai kitas pavyzdys vėl iš tu pačių Jaunimo Metų. Kas susidomėjo Jaunimo Metų kalendoriumi, galėjo pastebėti, jog šalia įvairių informacijų nėra nė vienos eilutės, kur būtų užsimenama apie tautinį švietimą. O "žodyje skaitytoju" pačioje pradžioje pabrėžtinai pasakyta: "Išeivijos stiprybė — tai tautinis jos sąmoningumas ir organizuotumas". Organizuotumo pabrėžimu pradėdamas ir baigiamas visas "žodis skaitytoju" (96 psl.). Tos minties siūlu suvertas ir visas kalendoriaus turinys. Taip išeitų, jog viešajame išeivijos gyvenime bėra reikšminga tik organizacinė veikla, o mokykla, pagal tą kalendorių, jau nebėra viešojo gyvenimo reikalas.

Tokia kryptimi, aplenkdamas švietimą, mūsiškis kultūrinis gyvenimas jau senokai ir rieda. Tik dabar čia minėtu Jaunimo Metų įvykiais tas riedėjimas buvo tarytum pabrėžtas, o tame kalendoriuje ir kone formulotai pasakyta, kokia veikla išeivijoje svarbiausia.

(Nukelta į 3 psi.)

DIENU SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

Steigiamąjį Seimą Pilsudskiai sekė nuogaustaujant, nes "karams tebevykstant Lietuva netik neiširo, bet ruošėsi savai konstitucijai". Lenkų vyriausybė iš anksto žinojo, kad Lietuvoje nebeįsivengiamą žemės reforma. Kas situacija laisvoje Lietuvoje? Ogi 57.000 šeimų bežemių ir 41.000 mažazemių, o antroji pusė — 1500 žemės magnatų (dvarai virš 100 ha pradant) buvo į savo rankas sutelkę 43% visos žemės. Lenkai žinojo, kad 1500 žemės magnatų tai lenkai. Ne be baimės lenkų už. reikalų ministerija rinkimams į Lietuvos Seimą bevykstant, Vakarų tautas informavo apie Lietuvą kaip apie "bolševikų brolių".

Pilsudskiai ieškojo kliaučių, ieškojo preteksto įsiveržti į laisvąją Lietuvą, pašalinti vyriausybę ir, knygos autoriaus žodžiais, ginklu priversti Lietuvą įstoti į lenkų vadovaujamą federaciją. Kaip sąmoningą provokaciją Pilsudskiai panaudojo kovą prieš atsitraukiančius raudonarmiečius". Savo pasiuntinybėms ir spaudai įsakęs pūsti apie sumuštų ties Varšuva bolševikų "atgyjančių pavojų ir reikalą supūti juos netgi be Lietuvos" žinios, kartu įsakant lenkų kariuomenei žygiuoti neva apsupimo tikslu. Nepasisekė Lietuvą įvelti ir į šį sąmokslą. Tada ėmė ruošti Želigowskio "maištą".

(Bus daugiau)

J. Cicėnas

MOKYTOJŲ PRIEAUGLIO PROBLEMOS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

Tad sakykite, kuo skiriasi viešojo dėmesio atžvilgiu kad ir čia suminėtu faktų logika nuo "logikos" anų gimnazistų, kurie sako, jog liuanistinė mokykla nereikalinga? Pagaliau ne tik anie stambieji, bet ir smulkesnieji visuomeninio gyvenimo įvykiai jaunimui rodytė rodo, jog ir viešasis, ir privatusis žmonių dėmesys daugiau kreipiamas į tokių įvykių organizavimą, negu į švietimo darbą. Yra vietovių, kur panašia "logika" vadovaujantis, jau atsisakyta net nuo sistemingesnės pradinės mokyklos, o tenkinamasi tik poros valandų sekmdieninėmis sueigomis, kur pašokama, padainuojama, o kartais dar kiek ir paskaitoma. Pasiteiravus, kodėl taip daroma, atsakyta, jog nėra mokytojų. Pasidomėjus kiek smulkiau, paaiškėjo, jog senosios kartos mokytojų ten dar esama, tik jie atsisakę dirbti. Paaikškėjo, ir kodėl. Gi dėl to, kad ten už darbą liuanistinės mokyklos mokytojui niekada nebuvę mokama, nemokama ir dabar. Tad ar bereikia geresnio švietimo darbo nuvertinimo pavyzdžio?

Tokių išėivinės mokyklos padėtį matome ne tik mes, senoji karta, bet ir priaugančioji, lik su tokiu skirtumu, jog mums šiokia padėtis kelia rūpestį, o jiems — abejingumą. Todėl tos kartos toks procentas ir pačiais liuanistiniais dalykais tesidomi, kadangi tie dalykai ne visur ir ne visuomet, atrodo, bepritaikomi net ir mūsų pačių bendruomeniame gyvenime. O mokyklinis darbas juk apskritai ne kiekvieną tevilioja, o juo labiau šiuo metu, kada toji mokykla yra palikta kitų reikalų šešelyje. Tad kokio susidomėjimo ir kokios išvermės iš jaunimo pusės begalėtume laukti tokiui psichologinei padėčiai bresiant?

Tokių padėtį nejučiomis padeda brandinti ir mūsų pačių spauda. Juk, be paviršutiniškų mokyklinių korespondencijų, kurios dažniausiai pačių mokytojų paskubom parašomos, periodinėj spaudoj beveik nieko daugiau ir nematome. Dienraščių ir savaitraščių vedamieji, o ir šiaip turiningesnieji straipsniai skiriami daugiausia užsienio politikai, Vilko ar Alto reikalams. Lietuvos vadavimo politikai formuoti leidžiami net atskiri žurnalai, bet ligi šiol juose nėra tekę pastebėti net užuominų apie išėivinės mokyklos būvimą, tarytum toji mokykla nieko bendro nebeturėtų nei su Lietuvos vadavimu, nei su kitais gyvenamojo momento reikalais.

Rašyti apie tautinį švietimą, kaip ir apie Lietuvos vadavimą ar Indijos gyventojų perteklių, rašančiam inteligentui, rodos, nereikia specialių kvalifikacijų. Kiekvienas rašantis apie Alją ar Vilką lygiai gerai galėtų parašyti ir apie liuanistinį švietimą bei jo reikšmę išėivijoje.

Mes nelaukiame, jog anokio pobūdžio žurnaluose būtų svarstomi kokie mokyklinio darbo metodai ar kas nors panašaus, bet lėtojo tautos genocido akivaizdoje mes pagrįstai laukiame, jog ranka rānkon su mokyklaitė ir žurnalistai politikai. Bet taip nėra. Taigi ir mūsų intelektualų proflinėje pastogėje liuanistinė mokykla tebelaikoma kaip įnamė.

Toks yra šio meto mūsiesio kultūrinio gyvenimo klimatas, kuriame lenka dirbti visų laipsnių mokyklų mokytojams.

Kokią įtaką toks klausimas daro Pedagoginio Liuanistikos Instituto studentams, jau iš dalies matėme anksčiau, kalbėdami apie neakivaizdinės programos studentus. Tos neabejotinos įtakos pasekmes pastebėsim dar aiškiau iš akivaizdinio kurso studentų išstvermingumo statistikos. O prō tą statistiką čia, kaip neeiliniame mokytojų susibūrimė, kur svarstomos esminės darbo problemos, jau negalima patyiom bepraieiti. O toji statistika yra tokia:

Nuo 1958 ligi 1967 mokslo metų pabaigos į Institutą buvo įstoję 117 klausytojų. Ligi šių mokslo metų pabaigos liko 31. Iš jų visą trejų metų kursą (nors kai kurie ir su spragomis) yra išlausę 24. Tačiau formaliam Instituto baigimui iš tų 24 rimčiau ruošiasi tik 10-tis, o kiti išklausiusieji tuo baigimu beveik nebesidomi. Šiaip jų pasiruošimas, Lektorių Tarybos nuomone, yra visiškai patenkinamas. O vedėjai tų mokyklų, kuriose keletas tų mūsų diplomantų jau yra dirbę arba šiuo metu dar dirba, jų mokyklinį darbą bei sumanumą man pačiam ne kartą yra pagyrę.

Tad ir čia iškyla klausimas, kodėl jie formaliu Instituto baigimu nebesidomi? Ir tuo klausimu, kiek mums buvo bejmanoma, yra pasidomėta. Ir iš gana atvirų pasikalbėjimų su kai kuriais patirta, jog ir čia, kaip ir neakivaizdinėje srityje, veikia toji pat liuanistinės mokyklos nuvertinimo dvasia, stabdanti nuo bet kokio rimtesnio užsimojimo. Kam, aišku, belaikyti tuos egzaminus ir dar rašyti baigiamąjį darbą, jeigu toji mokykla, kuriai ruošiesi, yra nebetekusi viešojo dėmesio. O, be to, ir to laiko juk nėra marios. Tik likučiai nuo pagrindinių studijų, iš kurių ruošiamasi duoną valgyti.

Bet apskritai iš liuanistinės veiklos lauko tie suabejojusieji diplomantai nesišalina: jie beveik visi yra aktyvūs jaunimo organizacijų nariai ar vadovai. Todėl ten daugiausia jie ir angažuojasi. Ir angažuojasi, aišku, dėl to, kad ten yra toks veiklos laukas, kuris ir privačiai, ir viešai yra keliamas ir giriamas; toks laukas, kuriame galima pasireikšti, iškilti, pasižymėti. Tai yra, pasakytume, šventadieniskoji viešuma. O kų šia prasme tam jaunuoliui duoda tasai liuanistinis mokslas, kuris, kaip jau matėme, viešai nebestebimas net visuomenei vadovau-

jančių žmonių, kurie jeigu jau ne iš širdies, tai bent iš pareigos turėtų tai matyti.

Tokio, pasakytume, grubaus viešo nesidomėjimo fakto liudininkais kaip tik ir yra dalis mūsiesių diplomantų, kurie Jau nimo Kongresė patys pergyvenonos liuanistinės sekcijos skurdų įnamiskumą. Skurdų įspūdį paliko dėl to, kad tuo pačiu metu kitose aštuoniuose salėse, kur tuo pačiu būdu buvo svarstomi kiti visuomeniniai reikalai, žmonių net neilpė, o čia — tik 7. Juk ne veltui po visko vienas iš tų diplomantų ir pasakė: "Fiasco!"

Tačiau anoje dešimtyje rimčiau besiruošiančių Instituto baigimui yra ir tokių diplomantų, kurie dirba su aiškia liuanistinio mokslo aistrelė ir kurių, kiek teko per trejetą metų pastebėti, nepaveikė nė jokia "pragmatinė logika", nei kitus neigiamai veikias mūsiesis visuomeninis klimatas. Tokių studentų regis nė kiek negasdintų, jeigu tas Institutas veiktų ir su visais tokios mokyklos karjeriniais reikalavimais, ko kartais kai kas ir dabar pageidauja. Tik, deja, tokių studentų su tokia moksline aistrelė ligi šiol tebuvo tik du. Tai yra retos išimty, kuriomis negalima remtis nei mokslo programas planuojant, nei kitokius mokytojų prieauglio klausimus sprendžiant, nes tai nėra realioji tikrovė.

Žvelgiant į realiąją tikrovę, pirmiausia tektų panagrinėti studentų nutrupėjimo priežastis apskritai. Kaip jau anksčiau minėta, per devynerius darbo metus į Institutą buvo įstoję 117 klausytojų, iš kurių per tą laiką yra nutrupėję 83, arba 70,9%. Kaip iš turimų duomenų patirta, nutrupėjimo priežastys yra tokios:

1. Dėl uždariavimo savaitgaliais mokslą nutraukė 40 klausytojų.
2. Dėl aktyvios veiklos organizacijose 21 klausytojas.
3. Dėl negalėjimo eiti dviejų mokyklų programų (amerikinės ir liuanistinės) — 13 klausytojų.

4. Dėl kitokių aplinkybių 9 klausytojai.

Studentai į Institutą stoji daugiausia savo noru. Ligi šiol dar neteko patirti, jog kuris nors iš jų būtų varu atvarytas. Jie daugiausia yra iš tų, kurie nė kieno nevaromi stropiai lanko ir baigia vietas aukštesniausias liuanistines mokyklas. Daugumas jų yra ir su pakankamu pasiruošimu Instituto programai eiti. Apskritai jaunimas toks, kuris sudaro mūsų tautinio prieauglio elitą, iš kurio, atrodo, nė tik galėtume, bet ir turėtume susilaukti ir mūsų svarstomo prieauglio atžalų. Tačiau realioji tikrovė, kaip tie skaičiai rodo, dirba mūsų nenaudai. Tie skaičiai taip pat aiškiai rodo, kas atsitinka su tuo mūsų jaunimo elitu, kai jis pasiekia studentinį amžių. Bet tie skaičiai tiksliai dar nepasako, kodėl taip atsitinka? Negi 40 jaunuolių metė Institutą ir išėjo savaitgaliais uždariant tik dėl to, kad jie pamėgo pinigų? O tai nė visai taip.

Daugumas jų, mūsų žiniomis, savaitgaliais yra dirbę ir dabar tebedirba tik dėl to, kad tėvų uždarbio gausnesnei šeimai išlaikyti nebeužtenka. Pasiteiravus, kam ir kokius darbus jie dirba, kiek jie ten šeštadieniais uždriba, patirta, jog paskutiniu metu laiku daugiausia jų dirba parduotuvėse ir valgyklose. Viena iš tokių stambių parduotuvių ir, matyt, geriausiai apmokančių, Čikagoje yra Sears-Roebuck'o įmonė, kuri to amžiaus jaunuoliams už darbo valandą mokanti po \$1.25.

Tame nutrupėjusių skaičiuje dalis yra ir tokių, kuriems tas uždariavimas nėra gyvybiškai būtinas, uždariant tik gyvenamojo standarto gundomi. O kadangi ir vienu, ir antru atveju liuanistinė mokykla, kaip mūsų visuomeninis klimatas rodo, yra vienas iš pačių nesvarbiausių reikalų, tai šis reikalas pirmiausia ir nubraukiamas. Jis braukiamas nė tik piniginių nepriteklių atveju, bet, kaip iš statistikos matome, ir dėl organizacinės veiklos.

Kadangi pagrindinis Instituto

(Nukelta į 4-tą psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolu.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos liuanistų pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

MOKYTOJŲ PRIEAUGLIO PROBLEMAS

(Atkelta iš 3-čio psl.)

darbas vyksta tik šeštadieniais, kada ir daugelis organizacijų daro savo sueigas, varžybas arba ruošiasi sekmadienio parengimų programoms, tai savaime aišku, jog tokie dvilypiai darbai dažniausiai pasidaro nebesuderinami. Ir tada studentui neišvengiamai tenka pasirinkti: institutas ar organizacija. Ir vėl savaime aišku, kada visa kultūrinė aplinka organizacijai skiria didesnę dėmesį, negu mokyklai, ir mėgstas tokią veiklą studentas pasirenka organizacija.

O pagaliau ir tie, kurie su Institutu yra tikrai susigyvenę, ne kartą yra pasielgę mokslo ne naudai. Aš kartą kitą esu juos paklauses, kodėl jie bent paskaitų metu negali susilaikyti nuo tos organizacinės ruošos. Ir jie man paaiškino, jog tai negali padaryti, nes jie kai kuriems padaliniais vadovauja, o ir tėvai liepia lietuviškose organizacijose dalyvauti. Jie su linka, jog dėl tos ruošos mokslas nukentės, bet kad jie negali nebūti ir organizacijoje.

Gi iš tų, kurie dėl organizacinės veiklos yra nutraukę mokslą, man ne vienas yra pasakęs, jog organizacinė veikla jiems esanti ne tik įdomesnė, bet ir svarbesnė už Instituto mokslą. Ir tai pasakyta gana atvirai ir nuoširdžiai. Ir nieko čia nuostabaus: juk liuanistinio švietimo atžvilgiu ne tik taip galvoja, bet dažnai taip ir elgiasi ir patys vyresniosios kartos žmonės. Štai pora tokių būdingųjų pavyzdžių.

Kartą, praėitų mokslo metų žiemą, ateina į Jaunimo Centrą, kur veikia ir Pedagoginis Liuanistikos Institutas, vienos organizacijos veikėjas ir prašo, kad studentai užadresuotų jam keletą šimtų vokų. Priminus, jog tokį darbą studentai jam galėtų atlikti po paskaitų, tas veikėjas gerokai pyktelėjo ir nepatenkintas išėjo.

O kitą kartą, praėitims mokslo metams jau besibaigiant, to paties Jaunimo Centro didžiojoje salėje rytiniu laiku vyko vienas susirinkimas, kurio vadovas pasitėlkė sau padėjėjus iš į paskaitas atvykstančių Instituto studentų ir susisodino juos prie stalų registracijos bei aukų priėmimo darbams atlikti.

Siais taip pat ne kieno neužrašytai duomenimis aš norėjau paryškinti kai kuriuos būdingesnius mūsiškio visuomeninio gyvenimo momentus, kurie pasižymi ne tik reikalingos šilumos stoka, bet ir akivaizdžiu mokyklos darbo nuvertinimu. Apskritai tokie visuomenės vadybos veiksmai, kuriais pakenkti būtu siekiama mokyklai pakenkti, o tik veiksmai, kurie nejučiomis išplaukia iš organizacijų primato dviasios.

Čia, žinoma, nebūtų nieko tragiška, jei panašios dviasios veiksmai būtų tik atsitiktiniai vei-

ksmai. Bet kada toji atvirkštinė primato dviasia ima virsti visuomeniniu papročiu, kai ji tampa tam tikru gyvenimo stiliumi — kuone idealu — ji sugriauna tų dviejų visuomeninių institucijų — mokyklos ir organizacijos — įprastinę pusiausvyrą. Tokiu atveju, mokyklai atsidūrus visų lietuviškųjų reikalų sąrašo gale, o organizacijai veiklai iškilus į viešojo gyvenimo paviršių, bet kurio laipsnio mokyklos darbas mūsų pačių veiklos pastangomis virsta sifizisku darbu. Ar tai ne ironiška? O tokių ironiškų faktų liudininku galiu būti ir aš pats.

Dirbant Čikagos Aukštesniojo Liuanistikos Mokykloje, man kasmet tam tikrą dalį savo klasės mokinių tenka kuone varu atsivaryti į pamokas iš Jaunimo Centro didžiosios salės, kur tam tikrais laikotarpiais eina kai kurių organizacijų ruošos darbai. Dėl tokio mano įsikišimo supyksta organizacijos vadai, pyksta mokiniai, o ir aš pats, aišku, dėl to nesidžiaugiu. Kiek ramiau viskas turi pasibaigti, kai dalis tokių visuomeniškai nusiteikusių mokinių išbėga į sportinių organizacijų varžybas kur nors kitur arba dėl to į mokyklą neateina.

Tie faktai, tegu ir ne tokie dažni, bet vis dėl to jie aiškiai rodo, kaip mūsiškis mokyklinis jaunimas dėl tos įprastinės pusiausvyros nebuvimo patenka lyg tarp kūjo ir priekalo ir virsta savotiška visuomeninės veiklos auka. Tokioj padėty jau nebesusigaudoma, kuriam autoritetui paklusti: mokytojui ar organizacijos vadovui. Čia dėl to jau ir smerktinas ne tiek tų faktų dažnumas, kiek pats jų principiskumas.

Nuo tokių prieštarų visuomeninės veiklos aukų nėra laisvas, kaip matėme, ne Pedagoginis Liuanistikos Institutas. Ir juo labiau, kad čia darbas vyksta grynai savanorišku pagrindu. Jei studentas nori — paskaitas lanko, jei nenori — jų nelanko. O jo nenoras kaip tik dažniausiai ir priklauso nuo tų prieštarų apročiu, kuriuos yra išugdžiusi pati mūsų visuomenė.

Tad ar begali kuris dėstytojas, sulaikyti studentą nuo organizacinės veiklos, kada ji vyksta tuo pačiu paskaitų metu?

Ką pagaliau Institutas begali padaryti, jeigu, be minėtų priežasčių, studentas nepajėgia eiti dviejų mokyklų programų?

Toliau: ar Institutas begali ką padaryti, jeigu studentas meta liuanistiką ir išeina dainavimo ar tapybos mokyti, kas taip pat dažniausiai būna šeštadieniais.

Ar gali Institutas sulaikyti studentą nuo savaitgalinio uždarbiavimo, kuris, kaip matėme, mokytojų prieauglio ruošimui yra pats žalingiausias?

Vienas atsakymas į visus klausimus: ne g a l i, nes visos tos studentų nutrupėjimo prie-

žastys, kaip iš duotų duomenų matėme, nebeprislauso nuo Instituto valios. Tų priežasčių šaknys daugiausia glūdi mūsų kultūrinio gyvenimo sąrauge, kuri taip pat nėra laisva ir nuo mūsų siekimų griaujančių emigrantinės aplinkos įtakų.

Panagrinėję klausimą, kodėl taip yra, priename prie kito mūsų klausimo —

2. Kas darytina, kad taip nebūtų?

Bendroji sąlyga

Kad taip nebūtų, kaip ligi šiol kad būta, pirmų pirmiausia turėtų būti atstatyta pusiausvyra tarp mokyklos ir kitų kultūrinių faktorių. O tai priklauso ne nuo vienos kurios mokyklos, ne nuo vienos kurios organizacijos, ne nuo kurio nors asmens, o nuo visos mūsų kultūrinės visuomenės geriausios valios. Visa, kas šiuo metu pažangaus bepadaroma, padaroma tik tai geriausiai valiai veikiant ir bendru sutarimu. O padaryta yra nemažai, nepaisant emigrantinių įtakų veikimo. Tad atrodo, jog ir tos mokytojų prieauglio ruošimo problemos, geros valios pagrindu veikiant, galėtų būti naudingai išsprendžiamos.

Atstatant nuvertintos mokyklos reikšmę, sutvarkytinas ir mokytojų atlyginimas. Ten, kur toks atlyginimas ligi šiol dar nemokamas, kad jis būtų pradėtas mokėti, nes neatlyginamas darbas paprastai laikomas nevertingu darbu, o tuo pačiu nebeteuka nei vertės, nei pagarbos ir pats darbo tikslas.

Kad priaugančiosios kartos akyse būtų atstatytas lietuviškosios mokyklos prestižas, jos mokytojui turėtų būti mokamas toks pat atlyginimas, koks mokamas ir gyvenamojo krašto atitinkamos mokyklos mokytojui. Mokėdami deramą atlyginimą mokytoju, kuris išėivijoje ne iš to gyvena, mes sustiprintume ne to mokytojo asmeninę gerovę, o tik išskeltume pačios mokyklos reikšmę bei vertę.

Ten, kur mokytojo atlyginimas yra aiškiai per mažas, tuo pagrindu remiantis, jis turėtų būti pakeltas. Mūsiškė patarlė gana įtikinamai sako, jog "Pigią mėsą šunės ēda", o čia, savo pasonėje, nuolat juk girdime, jog "For nothing — nothing". Tad kaip galima berizikuoti grįsti švietimo darbą vien tik pliku patriotiniu idealizmu? Tie, kurie tuo keliu ējo, mokyklą jau prarado, o su ja ir pačią lietuvių baigia jau prarasti. Organizacija, pastatyta mokyklos vietoje, kaip iš gyvųjų praecities pavyzdžių matome, čia tiek pat bereiškia, kiek ir bet kuris kitas "patriotinis sportas".

Tuo keliu eidami, ir mes prarastume ne tik laukiamą mokytojų prieauglį, bet ir lietuviškąjį prieauglį apskritai. Todėl šios studijų savaitės proga mes turėtume aiškiai patys sau pasisakyti, o taip pat ir kitiems pasakyti, kas darytina, kad tokių galimų nuostolių bent kiek išvengtume. Yra tuos nuostolius didinančių aplinkybių, kurios nė nuo mūsų, kaip mokytojų beprislauso, o priklauso daugiausia nuo mūsiškį bendruo-

meninį gyvenimą rikiuojančių įstaigų. Mūsų, kaip mokytojų, yra pribrendusi pareiga tomį įstaigoms ne tik pasakyti, bet ir konkrečiai parodyti, kokioj padėty švietimo atžvilgiu šiuo metu mes esame, ir kas, mūsų nuomone, darytina tai padėčiai pagerinti.

Eidami pro tikrovę užmerkėtomis akimis, mes prilygtume šių dienų arabams, kurie, nemokėdami net šautuvo į rankas paimiti, galvojo sumušti bet kokio galingumo priešą. Kas iš to išėjo, mes visi tai žinome. Ar karais ir mes, besiramstydami vien tuo pliku patriotiniu idealizmu, kuriuo siekiame nugalėti tautinį analfabetizmą, nesielgiame panašiai, kaip ir tie arabai?

Siekdami savo tikslo ne romantiskai, o realiais būdais, mes turėtume elgtis kaip tie žydai: realiai ir kietai. O taip elgiantis, nebeužtenka vien idealistinio nusiteikimo, reikia ir kietesnių pastangų.

Specialios sąlygos

Grįžtant prie šio pranešimo pagrindinio uždavinio, t. y. prie galimai realiesnio mokytojų prieauglio ruošimo, Instituto vadovybės vardu siūloma:

I. Neakivaizdinis būdas

Bet kurios vietovės mokytojų prieauglio trūkumas galėtų būti mažinamas, pasinaudojant P. L. Instituto neakivaizdiniais kursais. Jais galėtų pasinaudoti pirmiausia tokios vietovės, kurios numato, jog mokytojų netrūkums joms reikės, o taip pat ir tokios, kurioms mokytojų dabar jau trūksta.

Kas praktiskai turėtų tuo pasirūpinti? Aišku, pirmiausia tėvai, kurie dar rūpinasi savo vaikų lietuvišku švietimu, arba Lietuvių Bendruomenės padaliniai. Jie galėtų numatyti asmenis, kurie sutiktų tą darbą dirbti, arba kurie dabar jau dirba, paskatinant juos, kad jie sutiktų stoti ir į P. L. Institutą. Tik, žinoma, ne be realaus atpildo. Iš bendruomeninių ar kitokių kreditų tokiems asmenims galėtų būti apmokamas bent mokslo mokeskis ir išlaidos reikalingiausiam literatūrai įsigyti. Tai būtų pats mažiausias, mūsų nuomone, atpildas, kuris reikėtų jau šioj tokį viešąjį dėmesį mokytojo darbui bei pačiai mokyklai apskritai.

Kiek mums žinoma, čia realiesne kryptimi eiti jau yra apsisprendęs Kanados Lietuvių Bendruomenės švietimo Skyrius, nes, ir jo nuomone, jokios kitos išeities šiuo metu nėra ir vargiai ji galės kada būti. O pagaliau ar bevėrti kitų išečių apskritai ir ieškoti? Jeigu korespondenciniu būdu žmonės įsigyja įvairias specialybes ir normalioje visuomeninėje sąrauge, tai kolėl šiokiu neįsigytina mokytojo specialybė ir mūsiškėje išeivijoje? Savaime aišku, jog įmanoma. Tik visa bėda, jog mūsiškėje visuomenėje vis dar neatsiranda tokio, pasakytume, realaus stūmoklio, kuris atskirus asmenis tam darbu pastūmėtų. O neatsiranda, kaip žinome, dėl to, kad čia vis dar tebeslankioja toji nelemta le-

(Nukelta į 5 psl.)

MOKYTOJŲ PRIEAUGLIO PROBLEMOS

(Atkelta iš 5-to psl.)

Baigiamosios pastabos

1. Instituto vardu darydamas šią mokytojų ruošimo apžvalgą, kurioje ryšium su tuo neišvengiamai turėjo būti paliestos ir kai kurios mūsų visuomeninio gyvenimo apraiškos, kurios rišasi su dabar gyvenančiais ir dirbančiais žmonėmis, aš neturėjau ir neturiu jokio pikto įsūsimas prieš tų apraiškų kūrėjus, o tik iškelian tų apraiškų nedarnumą švietimo atžvilgiu, kas jau nebe man vienam taip atrodo. Nematyti matomų nedarnumų ir apie juos tik iš mandagumo nekalbėti, būtų ir švelnūs, ir kitų apgaulinėjimas.

Visos čia paliestos apraiškos, tiek iš esmės yra geros ir naudingos, bet kada jos iš tam tikro inertiskumo tampa kliūtims mokyklos veiklai, jos pasidarą reikalingos vienokios ar kitokios korektūros, kurios atlikimas, aišku, priklauso paties tų apraiškų kūrėjams.

Manydami, jog ne vieniems mokytojams berūpi gyvojo tautos kapitalo ūgdymas, o ir visiems minėtų apraiškų kūrėjams, mes viliamės, jog mokyklos naudai tokia korektūra galės būti padaryta, nes tikime gerąją mūsų kultūrininkų valia.

Tokio pat realaus jausmo diktuojamas, Instituto vardu čia išdėščiau ir jo veikloje darytiną korektūrą, kad vykdomasis darbas mokytojų ruošimo atžvilgiu būtų realesnis ir našesnis. Su tokio pat jausmu įvairias korektūras mes jau ne nuo šiandien priminėjame ir iš visuomenės ir iš praktiškai taikome. Juk Institutas nėra kurio nors vieno asmens įstaiga ir dėl to reikalingas visų dėmesio ir pastabų, tiek viešų, tiek neviešų.

2. Stovint Lietuvos valstybės atstatymo sukakties prieangyje, to gyvojo tautos kapitalo prieaugliui padidinti jau dabar tektų laukti ir daugiau energijos, ir daugiau pinigų. Energijos — ne tik iš mokytojų, bet ir iš visų kultūrinių apraiškų kūrėjų, o pinigai ateis paskui energiją.

Tai sukaktį būtų pastatytas pats realiausias ir pats patvariausias paminklas, jeigu tais metais bent dvigubai padidėtų mokinių skaičius. To jau reikėtų siekti dabar. O ar tai gali pasiekti vieni mokytojai be kitų kultūrinių pagalbos?

Paminklas nebus nei didingas, nei patvarus, jeigu jis bus statomas tik paradiniais bruzdėjimais, o mokyklos ir vėl pasiliks pustuštės, o daugiur ir be mokytojų, bet tų gyvojo tautos kapitalo sargybinių. Jeigu bus mokinių, bus ir mokytojų, nes tame pačiame kilimo klimato slypi ir mokytojų prieauglio šaknis.

Todėl, kiek realiau tą sukaktį sutinkant, ir Instituto neakivaizdinėj auditorijoje tektų laukti bent 100-to naujų studentų su patvaresniu pasiryžimu.

3. Besiruošiant tokiam gyvenamajam tautos paminklui statyti, pirmą pirmiausia būtų laukti tokios iniciatyvos, kuri tam darbei visomis susižinojimo priemonėmis imtų žadinti visos išeivijos dėmesį. Be tokio specialaus dėmesio sužadintimo vargiai galėtume laukti tiek mokyklose mokinių skaičiaus padvigubėjimo, tiek susidomėjimo liuanistinėmis studijomis apskritai.

Kad mūsų išeivija tautiniams reikalams dar nėra atsalusi, o reikalinga tik geros informacijos, aiškiai juk parodė tokie įvykiai, kaip lietuvių operos pastatymai, dainų šventės, o ypač praėtų metų lapkričio tryliktosios žygis, kuris savo sodria ir prasminga informacija kaitintė kaitino visą skaitančiąją visuomenę. Todėl ir rezultatai buvo geri.

Panašios revoliucinio pobūdžio informacijos reikėtų ir gyvojo tautos paminklo staty-

mo žygiui. Sveikintina pradžia šioj srityj jau yra padaręs Ateities žurnalas (1967 m. Nr. 2), labai prasmingai ir realiai atkreipdamas savo skaitytojų dėmesį į beįsigalintį neraštingumą. Bet toji Ateitis tėra tik pirmoji kregždė. O pavasaritū jū reikia viso organizuoto pulko.

Organizuota švietimo informacija turėtų pradėti veikti jau dabar. Tik kas jos organizavimo iniciatyvos turėtų imtis? Visi ženkliai rodytų, jog tokios pagrindinės pasparties švietimui turėtume laukti iš Pasaulio Lietuvių Bendruomenės vadovybės. O kad ji apsiimtų tokią paspartį mums suteikti, vėl visi ženkliai rodytų, jog tokią mintį jau turėtų perduoti tos pačios Bendruomenės švietimo organai.

Taip sujungus organizuotą švietimo informaciją su Lietuvos valstybės atstatymo sukaktimi, neabejotinai būtų laimėtas išeivijos dėmesys ir lietuviškajai mokyklai, ir mokytojų prieaugliui.

Leniną, tuo metu gyvenusį Šveicarijoje, buvo "daktaras Parvus", žydelis iš Berezinos miestelio, prie to paties vardo Dniepro įtakos.

"Dr. Parvus (slapyvardis), kaip daugumas jo gentkartės radikalų, buvo fanatiškas carų priešas. Pirmojo Pasaulinio karo metu jis dažnai lankydavosi pas vokiečių pasiuntinį Kopenhagoje, kuriam įkalbėdavo, kad Leninas daug padarytų, deja... neturi pinigų.

Berlynas kurį laiką svyravo galbūt dėl Parvuso per didelio užsiprašymo. Jis apskaičiavo, kad Rusijoje sukelti revoliuciją kaštuotų nemažiau kaip 20 milijonų rublių. Matyti, buvo pasiūlyta susitarimo, nes tatai matyti iš užsilikusio pakvitavimo:

"Revoliuciniam sąjūdžiui Rusijoje paremti, 1915 metų gruodžio 29 dieną gavau iš Vokietijos ambasados Kopenhagoje vieną milijoną rublių sumą rusiškais banknotais..."

Pasirašęs Dr. A. Helphand

Nėra nustatyta, ar "daktaras" Parvus pats savo iniciatyva Leniną pasiūlė vokiečių valdžiai, ar Leninas jo prašė tai padaryti. Nėra rasta nė vieno kvito, kurį Leninas būtų pats pasirašęs, tačiau laisvojo pasaulio istorikai tiki, kad Leninas puikiai žinojo, jog jo veiklai pinigai yra gaunami iš vokiečių valdžios. Turėdamas keliolikos metų revolucionieriaus patirtį, Leninas gerai žinojo, kaip sunku yra gauti lėšų revoliucinei veiklai. Jo laiškuose kartū besibaigiant, jau Šveicariją apleidus, pasirodė tokie sakiniai, kad "esą darbas eina gerai, tik reikalinga kuo daugiau "medžiagos". Ta "medžiaga" buvo suprantama kaip pinigai. Sovietai Rusijoje ir jū pataikūnai laisvajame pasaulyje, aišku, teisinasi, kad Leninas savo perversmui pinigus gavęs iš vokiečių ir Skandinavijos socialistų.

(Nukelta į 7 psl.)

KIEK LENINAS GAVO IŠ KAIZERIO?

Kaip vokiečiai apkrėtė rusus raudonojo mario bakterijomis

Kai Hitleriui nusigalabijus sąjungininkai subėgo į Berlyną ir kiekvienas pirmiausiai grobė, kas kuriam atrodė svarbiausia, anglosaksams pavyko pirmiems prieiti prie Vokietijos užsienių reikalų ministerijos (Auswärtiges Amt) archyvų, kuriuose be kitų svarbių dokumentų rado istorinius įrodymus, kad bolševizmą Rusijoje įskiepijo ir pinigais rėmė ne kas kitas, kaip pats kaizeris, Leniną skaitydamas Azijos mario bacila, kuria apkrėtus Rusiją bus galima su Rusija padaryti kokią nors separatinę taikos sutartį ir tuo būdu laimingiau baigti I Pasaulinį karą, kurio sau pragaištingą finalą vokiečiai jau iš anksto matė. Rasti dokumentai aiškiai parodė, kad Lenino grįžimas į Rusiją ir jo 1917 metų lapkričio mėnesį sukelta bolševikų kontrrevoliucija buvo kaizerinių vokiečių interesas ir planas.

Vienas tokių dokumentų yra Vokietijos tų laikų užsienių reikalų ministerio Kuhlmanno telegrama kaizeriui Wilhelmui, datuota 1917 m. gruodžio 3 d., tai yra veikt mėnesiui praėjus po bolševikų Petrograde padaryto perversmo ir Lenino įsigalėjimo.

Vokiečių kaizeris tuo metu lankėsi vakarų fronte Prancūzijoje, dėlto užs. reik. ministerija jį telegramomis informuodavo apie svarbesnius įvykius. Telegramoje kaizeriui Kuhlmann be kt. rašė:

"Ne anksčiau negu bolševikai išsiviešėjo iš mūsų nuolatinės pajamos įvairiais kanalais ir įvairiais pavadinimais persiunčiamais fondais, jie pasidarė pajėgūs įsteigti savo vyriausiąjį organą "Pravda", per kurią galėtų vesti energingą propagandą ir rimtai pradėti plėsti pra-

džioje dar siaurą savo partijos pagrindą".

Reikia atminti, kad karas dviem frontais buvo vokiečiams labai sunkus ir vokiečių štabas galėjo turėti abejones, ar bus galima karą laimėti nelikvidavus rusų frontą. O tai buvo galima pasiekti arba sudarant su Rusija atskirą taiką tuo atveju, jei caro aplinkoje viršų imtų germanofilai (vokiečių draugai) arba per revoliuciją, kuri dezorganizuotų visą valstybę ir armiją.

Maklerio Parvuso garantija už Leniną

Vienas iš tų patarėjų, kurie vokiečiams įkalbėjo panaudoti

KNYGA - GERIAUSIA DOVANA

TIEMS, KAS NORI ŠVENTĖMS DUOTI GERŲ DOVANŲ, SIŪLOME PASIRINKTI ŠIAS KNYGAS:

1. Dr. K. Grinius, ATSIMINIMAI IR MINTYS II t., 336 psl.	\$5.00
2. Juozas Liūdžius, RAŠTAI, 246 psl.	\$3.00
3. M. Zoščenko, SATYRINĖS NOVELĖS, 199 psl.	\$2.00
4. M. Gimbutienė ir kiti, MAŽOJI LIETUVA, 327 psl.	\$3.00
5. K. B. Kreučinas, SIAURUOJU TAKELIU, 178 psl.	\$2.00
6. J. Augustaitis, ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA, 154 psl.	\$1.50
7. Prof. V. Biržiška, SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA, du tomai 207 ir 225 psl.	\$2.00 ir \$3.00
8. Prof. V. Biržiška, ALEKSANDRYNAS, 430 psl.	\$7.50
9. St. Kairys, LIETUVA BUDO, 416 psl.	\$2.00
10. Vl. Mingėla, KUN. ANTANAS MILUKAS, jo gyvenimas ir darbai.	\$6.00
11. Kipras Bielinis, PENKTIEJI METAI, 592 psl.	\$2.00
12. Dr. Antanas J. Gussen, DANTYS, 158 psl., minkštais viršeliais \$2.00, kietais	\$4.00
13. Juozas Švintas, PETRAS ŠIRVOKAS, 228 psl.	\$2.00
14. Antanas Baranauskas, THE FOREST OF ANYKŠCIAI, N. Rastenio vertimas, 40 psl.	\$2.00
15. Mikas Petrauskas, EGLĖ ŽALČIU KARALIENE	\$5.00
16. Alfonsas Nevardauskas, PAJURIAIS, PAMARIAIS	\$5.00
17. Petronėlė Orintaitė, KA LAUMĖS LĖMĖ, 236 psl.	\$3.00
18. Kipras Bielinis, TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA, 310 psl.	\$1.00

Šitas knygas galite įsigyti "Naujienu" ofise arba gauti paštu, atsiuntę nurodytas sumas čekiu arba money orderiu adresu:

"NAUJIENOS"
1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

PARODA 50 METŲ SUKAKČIAI ATŽYMĖTI

Čiurlionio galerijoje Chicagoje rengiama Lietuvos nepriklausomybės akto paskelbimo 50 metų sukakčiai atžymėti bendra dailės darbų paroda, kuri įvyks š. m. vasario 17 d. Atidarymo metu bus specialiam vakarui pritaikinta programa. Paroda bus gausi eksponatais, nes dalyvauja 33 vietiniai bei apylinkių dailininkai.

Parodos rengėjai eksponatus priims vasario mėn. 5 d., kad būtų galima suspėti juos įtraukti į katalogą.

Liepsnos tapybos pamokos Chicagos miesto centre

Nuo š. m. balandžio mėn. pradžios inž. dail. Mikalojus Ivanauskas pradės dėstyti originaliosios liepsnos tapybos kursą: "Flame Painting" teoretiškai ir praktiškai Central YMCA Community College Adult Education Division, 19 So. La Salle St., pavasario semestre "Continuing Education Program", "Learning for Living" vakariniuose kursuose. Informacijai tel.: CE 6-8600. Katalogui gauti parašyti laišką: Central YMCA Community College (Catalog Request) 19 So. La Salle St., Chicago, Ill. 60603.

Kursuose bus dėstoma: liepsnos tapybos technologija, apie medžiagas, techninius stilius, tekstūrą ir atspalvius, įrankius ir priemones, pagalbines deginimo priemones ir paviršiaus konservavimą.

Liepsnos tapyba yra viena iš naujausių vaizdinio meno šakų, kur kūrybos procesas atliekamas ant medžiagos paviršiaus (kuri gali degti ar svilti) tiesioginiu liepsnos deginimu.

Tarptautinių plakatų paroda

Chicagos Civic Center, Washington ir Dearborn St., dangoraižio pirmame aukšte dabar yra išstatyta 68 plakatai iš beveik visų pasaulio kraštų, atstovaujant įvairią pramonę, prekybą, turizmą ir t. t. Tokią parodą surengė gerai žinomas šveicarų žurnalas "Graphis". Vieni plakatai fotografuoti, kiti kūrybingų modernių menininkų sukurti, spalvingi ir patrauklūs. Plakatai pavaizduoja įvairių šalių svarbiausias pramonės, prekybos sritis pvz. japonų — geležies pramonę, lehkų — didvyrius, italų — pipirus, vokiečių turizmą ir daug kitų sričių.

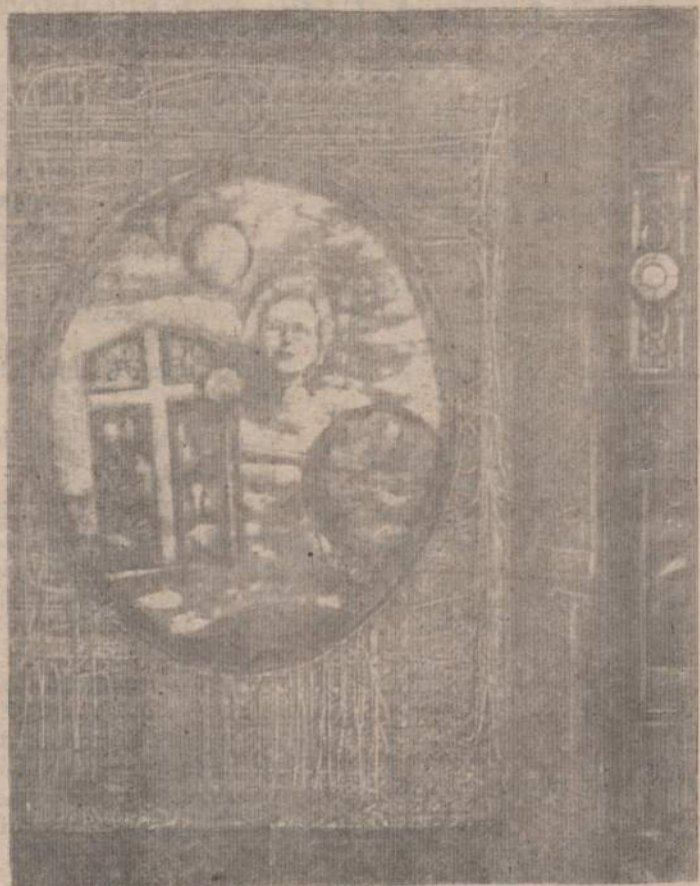
Paroda tęsis iki sausio 31 d. Įėjimas laisvas.

Instituto naujos valandos

Chicagos Meno institutas kiek pakeitė lankymo valandas. Sekmadienį atidaroma nuo 1 v. popiet iki 6:00 val. Ketvirtadieniais — nuo 10:00 v. ryto iki 8:30 v. v. Kitom dienom nuo 10 v. r. iki 5:00 v. popiet. Įėjimas į muziejų nemokamas, tikslai į Whistlerio parodą reikia mokėti \$1.00.

Sears Vincent Price galerija,

140 E. Otario St. turi dviejų natūralistų parodą: R. Thomas (amerikietis) ir Rudi Reichart, gimęs 1929 m. Vakarų Vokietijoje. Abudu dailininkai yra super natūralistai. Jų technika ir tematika tikrai patenkintų John Ruskiną, nes miniatiūriškai detališka.

VERA BERDICH, Chicagos Meno Instituto profesorė

Ofortas

Specialios paskaitos nemokamai

Chicagos Meno institutas sausio ir vasario mėn. duoda paskaitas nemokamai Whistlerio, Picasso, persų ir indėnų meno parodų metu. Paskaitos vyksta Fullerton salėje ketvirtadienį 6:30 v. v. šeštadienį 2:30 v. p. p. Verta pasinaudoti šia progą.

— Vacl. Rato paroda Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, 4012 Archer Ave. Chicagoje, buvo paskelbta praėjusį sekmadienį Chicago Sunday Tribune dailės parodų sąrašė. Paroda buvo atidaryta sausio 13 d. ir pasibaigė sausio 26 d.

Vasario 3 d. Picasso Paroda

Chicagos Meno institute vasario 3 d. atidaroma Pablo Picasso tapybos ir piešinių, atspaudų paroda, sudaryta iš vietinių meno kolekcionierių. Paroda tęsis iki kovo 31 dienos.

Naujas "Vilties" numeris

V. Beliajaus leidžiamas anglų kalba folkloro žurnalas "Viltis" išėjo š. m. sausio-vasario numeris. Kaip paprastai, taip ir šiame numery, rašoma apie lietuvių veiklą — St. Balzeko muziejų, knygyną ir kitas kolekcijas. Įdėta Dayton, Ohio lietuvių šv. Kryžiaus bažnyčios nuotrauka ir koplytėlė su trimis kryžiais, kaip tokių kryžių originalai stovėjo Vilniuje, kuriuos bolševikai sunaikino. Taip pat iš šv. Pranciškaus Akademijos Pittsburgh, Pa. suruoštų šokių nuotrauka, kur matosi ir viena sesuo šoka lietuvišką šokį. Vytas Beliajus stebi šokėjus. Plačiai rašoma apie Alžiro praeitį, šokius ir tų žmonių tautinius papročius. Straipsnis apie žuvėdras, apie žydų prietarus Lietuvoje. Gausu eilėraščių, gaidų, trumpesnių straipsnių bei žinių.

"Vilties" adresas: V. F. Beliajus, P. O. Box 1226, Denver, Colo. 80201. Prenum. \$3.50 metams, \$6.00 2 met. Spausdinamas gerame krediniame popieriuje.

— James Whistler gimė 1834 m. Lowell, Mass. Jo tėvas buvo inžinierius, carui Nikolajui I vedė geležinkelį iš Petrapilio į Maskvą. Sūnus James mokėsi Petrapilio Karališkoje akademijoje. Kai tėvas mirė jis buvo 15 metų amžiaus. Iš kadetų akademijos buvo išvartas už nedrausmingumą. Mirė Londone 1903 m. Chicagos Meno institute dabar vyksta jo kūrybos paroda.

— Renesanso pirmoji moteris tapytoja buvo dailininko Tintoretto (1512-1594) duktė Tintoretta, kurią tėvas išmokė ir buvo tėvo pagelbininkė.

— VILTIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JANUARY 27, 1968

LAURA KIAULĖNAITE, mirusio dailininko Petro Kiaulėno dukra. Šis jos kūrinys buvo išstatytas individualioje parodoje Beverly Shores, Indiana, kai buvo mažytė. Dabar ji turi architekt o laipni.